

CARTIER

de colecție

Nr. **23**

IOAN
PINTEA

•

Față către față

Poeme alese
(1992 – 2019)

PREFAȚĂ DE
ION POP

Fotografii de CĂLIN GABOR

CARTIER

Despre autor

IOAN PINTEA (n. 26.10.1961, Runcu-Salvei, Bistrița-Năsăud) a absolvit Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Preot paroh la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” din Bistrița. Redactor-șef al revistei *Mișcarea literară*. Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

A publicat volume de poezie: *Frigul și frica* (Editura Dacia, 1992), *Mormântul gol* (Editura Dacia, 1999), *Grădina lui Ion* (Editura Aletheia, 2000), *Casa Teslarului* (Editura Cartea Românească, 2009), 50. *Poeme alese* (Editura Eikon, 2011), *Melci aborigeni* (Editura Charmides, 2013), și eseuri, jurnale, convorbiri: *Primejdia mărturisirii* (convorbiri cu N. Steinhardt, Editura Dacia, 1993-1998; Editura Humanitas, 2006; Editura Polirom, 2009), *Însoțiri în Turnul Babel (eseuri și dialoguri)* (Editura Omniscop, 1995), *Bucuria întrebării. Părintele Stăniloae în dialog cu Ioan Pinte*a (Editura Aletheia, 2002), *Admirații ortodoxe (eseuri teologice și literare)* (Editura Limes, 2003), *Mic jurnal discontinuu. Însemnările unui preot de țară* (Editura Eikon, 2005), *Jurnal discontinuu cu N. Steinhardt* (Editura Paralela 45, 2007), *Proximități și mărturisiri* (Editura Cartea Românească, 2012).

Este autorul *Slujbei de canonizare a Cuviosului Pahomie de la Gledin* (2006) și al *Slujbei de canonizare a Sfinților Martiri Năsăudeni* (2007).

A editat, prefațat și îngrijit o mare parte din opera lui N. Steinhart: *Dăruind vei dobândi* (Editura Dacia, 1994), *Călătoria unui fii risipitor* (Editura Adonai, 1995), *Ispita lecturii* (Editura Dacia, 2000), *Pledoarie pentru literatură nobilă și sentimentală* (împreună cu Radu Săplăcan; Editura Cronica, 2001, 2003), *Eu însumi și alți câțiva (eseuri noi și vechi)* (Editura Dacia, 2001), *Eseu romanțat asupra neizbânzii* (Editura Timpul, 2003), *Cuvinte de credință* (Editura Humanitas, 2006).

Prezent într-o serie de antologii de poezie și eseu. A realizat un număr semnificativ de ediții/publicații/antologii din George Coșbuc, Petru Cârdu, Grigore Pletosu, Nicolae Manolescu, Ioan Alexandru, Ion Moldoveanu etc.

Poezii traduse în franceză, engleză, italiană, germană și maghiară.

Despre autorul prefeței

ION POP (n. 1 iulie 1941, Mireșu Mare, Maramureș), poet, critic și istoric literar, editor și traducător român. Studii la Liceul „Emil Racoviță” (1955-1959) și Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” (1959-1964) din Cluj. Din 1971, doctor în filologie, cu teza *Avangardismul poetic românesc*. Redactor-șef, apoi director al revistei *Echinox* (1969-1983). Între 1973-1976, lucrează ca asistent asociat la

Universitatea Paris III – Sorbonne Nouvelle. În 1990-1993, director al Centrului Cultural Român din Paris. Din 1990, profesor la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, iar între 1996-2000, decan al acesteia. Debutază cu versuri în „Steaua” în 1959, iar în 1966 îi apare prima carte, *Propuneri pentru o fântână*. În 1969, publică studiul *Avangardismul poetic românesc*. În 1976, alcătuiește împreună cu Dumitru Țepeneag numărul special *Ecrivains roumains d’aujourd’hui* al revistei „Les Lettres nouvelles”. Participă la realizarea monumentalului *Dicționar al scriitorilor români* (I-IV, 1995-2002). Coordonator al *Dicționarului analitic de opere literare românești*, vol. I-IV (1998-2002). În 2006, a publicat la Paris antologia avangardei românești, *La réhabilitation du rêve*. În noiembrie 2015 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Volume de versuri: *Biata mea cumișenie* (1969), *Gramatică târzie* (1972), *Soarele și uitarea* (1985), *Amânarea generală* (1990), *Descoperirea ochiului* (2002), *Elegii în ofensivă* (2003), *Litere și albine* (2010), *În fața mării* (2011), *Casa scârilor* (2015).

Monografii și studii: *Poezia unei generații* (1973), *Nichita Stănescu. Spațiul și măștile poeziei* (1980), *Lucian Blaga. Universul liric* (1981), *Jocul poeziei* (1985), *Avangarda în literatura română* (1990), *A scrie și a fi. Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei* (1993), *Gellu Naum. Poezia contra literaturii* (2001), *Viață și texte* (2001), „Echinox”. *Vocile poeziei* (2008), *Din avangardă spre ariergardă* (2011), *Scara din bibliotecă* (2013).

Despre poezia lui Ioan Pinte

Scriu cu o anume întârziere despre poezia lui Ioan Pinte, pe care am urmărit-o tutuși cu mare interes, la apariție, în volumele *Frigul și frica* (1992), *Mormântul gol* (1999) și *Casa teslarului* (2009), acesta din urmă sintetizându-le, și la propriu și la figurat, pe cele precedente. Unele texte sunt reluate, de altfel, de sub un titlu de carte sub altul, după revizuri urmărind concentrarea, dar toate au o frapantă unitate de stil și de viziune, vădind și o constanță remarcabilă a nivelului estetic. Stilistic, discursul său e al unui poet de factură intelectuală, ce-și controlează foarte atent versurile, recurgând la o construcție în mozaic: propune cu bună știință o notație cumva sfărâmată, uneori fără a evita prețiozitatea, ce atrage concretele în cercul unei reflecții tensionate, alăturând insolit contrarii, în regim oximoronic, învecinând materii și abstracțiuni, date ale trăirii fruste și referințe livrești, și ajungând în final la o viziune pe care o numește îndeajuns de curajos *Viața pe un miriapod* (titlu al unui ciclu din *Frigul și frica*, cu o imagine mai apoi recurentă). Sugestia primă e destul de limpede, în sensul diversității, pluralismului trăirii, al unei dinamici care obligă mereu la schimbări de atitudine și perspectivă, dar și cu ceva oarecum repulsiv față de o realitate ce contrariază adesea, și nu pozitiv,

spiritul. În esență, se mizează și se va miza pe asocierea opuselor, cu propuneri de conviețuiri și simbioze între figuri ale impurului, dezvoltate adesea expresionist, prin dilatări și deformări de linii, intensificări coloristice și rupturi de echilibru, însă cu amprenta unui subiect dat, ca preot oficiant, iluminării și curățeniei spirituale. Un subiect pentru care urâtul și răul vieții continuă să existe sfidător și agresiv și solicită, tocmai de aceea, un soi de exorcizare, în parte realizată, în parte recunoscută ca eșuată, însă întotdeauna mobilizată, cu o anume discreție, de energia transfiguratoare a mai binelui și frumosului moral.

E de spus însă imediat – și nu este o observație nouă – că Ioan Pinte a departe de a scrie o poezie strict subordonată canonului religios, în sensul formal al „ascultării” cuvioase, ci – dacă e să vorbim în termeni specifici – aceasta e mai curând una a „nevoinței”, a strădaniei smerite de perfecționare personală și a lumii din jur, cu recunoașterea implicită, inerentă, a slăbiciunilor și căderilor oricărei făpturi. Fără retorică și emfază (câteva titluri de poezii vorbesc despre „înfășurarea retoricii”), evitând aerul pedagogic de predică și deosebindu-se radical, sub acest aspect, de lirica tematic apropiată a unui Ioan Alexandru din discursul de amvon al *Imnelor*, deși aluzia la experiența benefică a Pustiei nu lipsește – într-un loc apare chiar îndemnul direct „nu luați în deșert deșertul”. Excepție fac doar câteva poezii din *Mormântul gol*, mai armonizate prozodic, în strofe și ritmuri „clasice”, dar care rămân mai la suprafață, lăsând scheletul conceptual insuficient scufundat în substanțe mai dense. Poemele sale sunt, firește, infuzate de referințe și simboluri biblice (Ioan evanghelistul, Botezătorul, cel al Apocalipsei, familia sfântă, samariteanca, pildele sămănătorului, Lazăr, negustorii din templu, îngerimea plutind cu

aripi protectoare, uneori obosite, prin și peste lume) în general atent dozate și neconstrângând procustian rostirea, orientând-o, bunăoară, nu spre apolog și alegoria cristică, și nici spre acel fel de „concetti” convenționalizate la care recurg frecvent producătorii unui asemenea discurs pur ilustrativ. Dimpotrivă, poetul nostru procedează oarecum prin „ocoluri” doar aproximativ rotunjite într-o imagine strict articulată, își lasă fragmentată viziunea, lucrează artizanal detaliul imagistic, aproape de încifrare și riscând ici-colo izolarea, dar lasă în genere un spațiu rezonabil de mișcare reverberantă între un vers și altul și asigură acea deplasare „miriapodică” la care făceam trimitere, care e deopotrivă a „realelor” înregistrate și a textului care le pândește apariția. Căci poetul se și vede, uneori, scriind.

În prefața la *Mormântul gol*, Nicolae Steinhardt a definit bine acest mod de a scrie, reținând tocmai că „versurile se leagănă într-o dulceață incongruență, destramă imaginile și le presară, scurtcircuitate, printre aspre bătăi de ritm și îmbinări cromatico-animaliere”. Și tot aici se observă „senzația fidelă... a indisolubilei dedublări: cvasiexistențialistă anxietate și perfect clara neagitație contemplativă a izbăvitului”, precum și faptul că „spectacolul se cumpănește șovăitor – între hidos și himeric; tinde chiar spre un expresionism atroce”. Dar surprinde și situațiile în care „antinomiile și exclusivitățile prind a dansa, a se strânge voioase de mână spre a învârti hora contrastelor, se gudură iubirea pe lângă ghilotină”... Mai direct ori în chip metaforic, sunt identificate astfel câteva dintre reperele acestei lirici nu puțin dificile la nivelul încheșării stărilor ambigue prin imagini ce se dedau adesea la salturi peste rupturi tectonice ale mesajului, traducând inconfortul subiectului care privește, înainte de concilierea contrariilor, un univers ce pare a primi cu greu mesajul armoniei,

spre care țintește în ultimă instanță poemul. Cutare pildă de ecou biblic vorbește despre sfărâmarea pietrei preschimbate trudnic dar și miraculos în pâine pentru mulțimi, dar care se reface ca substanță minerală, nefiind primită; altădată amestecul promiscuu, impur, al elementelor decăzute de pe scara biologică, cu cele floral împlinite contrariază spiritul: „coțți ciorchinii viței-de-vie / cad în paharele silei”, „ucigașul mierlei duce pe umeri păsări migratoare”...

Răsfârngerile asupra limbajului poetic sunt solidare cu aceste apropieri dificile de lumea ce pare că preferă să insiste în confuzie și inform. „Geometria n-are închipuire deloc” – ne spune un mic, exemplar poem edificator – „râsul rotunjește cele patru colțuri ale viziunii / cineva ocolește din obișnuință triumghiul / bufnița cade mereu lângă via appia! / smochinul dă roade cu nerușinare / în fața blestemului se usucă doar de dragul învățaturii”. (E aici și un exemplu pentru tehnica de atelier poetic, rafinată, a autorului: recursul la mai multe soiuri de tropi ce împacă noționalul cu plasticitatea obiectuală și cu emblemele intelectului, simbolice, parabola cu expresia comunicată limpede, incitând la o decriptare stratificată.) În registrul metaforic al degradării expresiei, „călușul de călți” și „tusea” din unele texte se substituie lamurei verbale, iar în ce-l privește eul liric manifestă sugestiv oscilația între carnalul perisabil și amenințat de alterare, expresie totodată a suferinței celui care vorbește, cu urmări asupra aproximării unui statut al limbajului plasat în strâmtul spațiu intermediar dintre corporalitatea mutilată și spirit: „două hălci de carne între care stă / un text / fac la un loc un text însângerat / două texte însângerate între care stă / o halcă de carne / fac la un loc o halcă de carne / însângerată o ureche ascultătoare / este o gură saturată cu călți / o gură vorbitoare peste o ureche / care citește auzind între

/ text și halcă între / halcă și text / î n s â n g e r a r e a / o, / definiție duh purtat peste apele vesele.” Poezia apare asumată pe cont propriu, ca trăire ce-și propune să refuze generalitatea goală, nu reușește întotdeauna, însă încearcă: „cel mușcat are dreptul să vorbească despre mușcătură / nu despre șarpe”. Recurența unor imagini precum cea a pielii de bivol din care se fac tobe, amintirea taurului din curtea natală, jupuirile evocate din loc în loc atrag atenția asupra acestei simbioze dintre trăirea cvasiviscerală și expresia ei decantată sonor. Cuvintelor li se atribuie o materialitate agresivă (ecou de prin Ion Mureșan): „vine cuvântul și lovește peste limbă / toate silabele sale invadează gura / boltind-o de prea mult urlet așează mai în sus pe gât / călușul de călți subțiindu-ți pielea / precum despărțirea în silabe se face sinuciderea / precum sinuciderea se face despărțire /.../ laringele aude din toate părțile / aurita ureche a gloriei / către care nașterea cuvântului acesta țipă / scâncind prima iluzie a ascultătorului”. Și imaginea subiectului rostitor apare scindată, ori măcar obligată la conviețuiri încordate, traductibile teologic ca intruziuni ale tentației necurate în luminozitatea credinței: „am scris / niciodată nu voi mai scrie despre îngeri / fiindcă ei se întorc asupra mea asemenea diavolilor / în ceașca aceasta de cafea neagră am descoperit / un înger căzut / în ceașca aceasta cu cafea neagră am descoperit / un diavol sanctificat /.../ Cum stăm noi toată ziua la pândă / cum stau ei toată ziua la pândă”. Pe ușa poemului pot intra deopotrivă Domnul și spiritul răului: „suntem în această cameră / în primul rând să o luminăm / cu toate că lumânările de ceară proastă / picură pe veșmintele cetățeanului trist / noi ne facem datoria și deschidem ușa pe care / intră diavolul și bunul Dumnezeu”. Și intră amândoi, într-adevăr, numai că tăria de spirit a celui care deschide ușa nu e învinsă, îngerul obosit ce stă

deasupra mormântului gol al Domnului se încăpățânează „să țină în gură scrâșnind cartea cea mică”... Un elogiu al discretei candelă de sub icoană o vede „absolut nepăsătoare în fața frigului și a fricii”, lângă o „deznădejde de zile mari doar sufletul care / așezat pe un covor zburător / are parte de o fericire deplină”... Îi lipsește, zice poetul în alt loc, și „întristarea deplină” ori gândul la „descompunerea ultimă”, stare deconcertantă în vremea noastră, dar care spune mult despre armătura ce dă tărie cuvântului poetic, devenit, în felul său, propovăduitor. Cu toate acestea „lehamitea”, descurajarea și o supravegheată silă de ambianța opacă la lumină și înțelepciune, recalcitrantă adesea, nu poate rămâne nemărturisită, ca personală „armă atomică / împotriva maimuțelor și a șobolanilor”, trăită paralel cu efigia biblică din alt poem, unde porumbelul duhului se poartă ostenit deasupra apelor. Un poem de referință, *Vedere cu cina cea de taină*, face o edificatoare trimitere la figura jertfei cristice, a „tristului miel îngrășat pe nisipuri / păstorit de copiii măcelari”...

E de spus că poetul nu e insensibil nici față de istoria recentă și viața imediată – vezi trimiterile explicite la jertfele cam zadarnice din Decembrie '89, asediul nou al minciunii și căderile de tot felul. Împotriva tuturor răutăților zilei, „copilul phoebus”, dintr-un frumos poem cu acelaș titlu, rezistă în locuri strâmte, fisuri de zid, marginalizat și precar, însă venind în întâmpinarea poetului cu care simte că face parte din aceeași familie.

Dacă suntem atenți la evoluția poeziei lui Ioan Pinte de la o etapă la alta, vom observa că, pe un fond tematic constant, cu teme precum cele amintite, are loc o anume limpezire, un câștig de fluiditate a discursului, o mai solidă articulare a elementelor lăsate mai de mult în suspensie în raport cu ansamblul poemului. E un impuls

(auto)narativ și confesiv mai marcat în *Casa teslarului*, unde se rețin și poeme exigent alese din volumele precedente, unele deja revizuite și concentrate, tendință reușită de integrare a evenimentului cotidian în mici narațiuni orientate discret spre sensuri parabolice mai înalte. Se manifestă mereu în ele grija echilibrării „lumescului” cu cele de dincolo de fire dar devenite firești, astfel că poemele nu riscă, recurgând la referința cotidiană, nici compromiterea ironică sau grotescă a imaginilor sacre (Dumnezeu poate apărea reprezentat într-un scaun cu roțile fără a-i fi afectată condiția divină, mai apropiată astfel de lumea umană slăbită în geometriile ei inițiale, sau se lasă dus de mână, blagian, ca un copil; coboară altădată, într-un text scris în limbajul colorat al graiului maramureșean, printre țărani, bea cu ei dimineața „câte un păhăruț de horincă”, poate fi văzut „plutind ca un personaj din rousseau vameșul”, cântă „haleluya! / cum ar spune leonard cohen și aretha franklin”, un înger vorbește despre „*l'esprit de finesse*”...). Ipostaza preoțească a subiectului admite, la rândul ei, similare învecinări și contopiri cu masa „poporului” păstorit, readucând în pagini sentimente foarte omenești pentru femeia iubită, cu care culege scoici pe o plajă olandeză, în timp ce „peste valuri a apărut hokusai” și „dinspre port ca un corb uriaș / privea stalinist industrializarea”, rememorează mici isprăvi școlare, se întoarce nostalgic spre universul satului de obârșie, punând-ul sub un titlu cumva rilkean, devenit șugubăț, *Cântecul de viață și de moarte al poștariului de la runc...* etc. Asocierile dintre sacru și profan, spiritual și istoric sunt frecvente, de pildă „stâlpul de foc” ridicat între poet și Marea Roșie „surprinde precum zidul berlinului în fața inspirației”... În tonuri familiare sunt evocate, cu procentul de gravitate inclus, câteva figuri de poeți îndrăgiți, de la domnișoara Emily Dickinson la Sylvia

Plath și „muza apollinaire”, vădind o paletă largă a adeziunilor și afinităților, însă totul se integrează firesc în textele cu amprentă personală evidentă. Un poem antologic este, desigur, *Călugărițe pe schiuri sau seducția gravitației*, unde subtila, discreta tensiune dintre regulile stricte ale ascezei monahale și tentațiile evadării în „lume” este magistral sugerată. Ceea ce promitea să devină o imagine „feliniană”, ironic contrastantă, dintre semnele vieții claustrale mănăstirești și libertățile la care invită viața modernă, e adus în registrul ambiguității tandru-înțelegătoare, al unei prospețimi a trăirii momentan descătuse de un natural impuls uman, fără insinuarea nesupunerii și rupturii, ci menținând în echivoc pragul de unire/despărțire dintre două regimuri existențiale în principiu dificil de conciliat. Faptul concret, oarecum insolit, localizat geografic, se lasă deplasat într-un spațiu nelămurit, cum șovăitoare și vagă e și starea de spirit a „mireselor” nenuntite ce promit totuși întoarcerea la vatra spirituală de care s-au desprins doar pentru moment: „am văzut călugărițe / pe schiuri la piatra fântânele / un contrast izbitor între alb și negru / aveau fețele îmbujorate și mâinile umede și fierbinți / precum concurențele aprige în fața unui mare / și dificil campionat / făceau slalom printre troiene / o demonstrație pe bune a libertății /.../ păreau dintr-odată păsări exotice / femei libere / logodnice mirese adolescente / mișcările lor aerobice / salturile lor în aer / aterizările lor grațioase și tandre / schiul – / sportul acesta atât de laic în definitiv / (dar Papa?! dar Papa?! întreabă ovidiu) / mi-au readus în suflet toate legile fizicii / și ca într-o ilustrată de crăciun cu îngeri și norișori / am întrezărit / la capătul părții / păcatul sub forma strălucitoare a gravitației”... Dar nu, apare și promisiunea întoarcerii din nevinovata expediție – „schiem până la dornișoara la pensiune / și ne întoarcem”, însă finalul e lăsat

suspendat: „deși s-au făcut cercetări, spun salvamontiștii / nici azi nu se știe în ce direcție au dispărut / monahiile de la mănăstirea piatra fântânelor”... E o mostră a felului cum poetul reușește să realizeze simbioza cea mai convingătoare dintre „ocazia” cotidiană și proiecția ei simbolică.

La această oră, Ioan Pinteau are deja o recoltă semnificativă de poezie ce-l individualizează în peisajul liricii românești actuale. Pe pragul dificil dintre solicitările unui univers tot mai dramatic laicizat și evlavia trăită și practică ca oficiant al altarului, el propune, cumva „la mijloc de rău și bun”, o soluție de echilibru, de armistițiu, după ce traversase terenul mult accidentat al datelor vieții imediate, surprinse în stare de tensiune cu vizatele și prescripțiile Reguli. Frământarea și neliniștea tradusă cu precădere în sintaxa sfărâmată a majorității poemelor anterioare celor din *Casa teslarului* (sugestie de artizanat modest și smerit într-un atelier ocrotit de Spirit, însă cu geometrii cu linii deplasate, deformate și refăcute pe rând cu o conștiință în stare de veghe), au ajuns treptat să se împacă cu starea de contemplație ce caută înseninarea, dar nu poate face totuși abstracție de „toată grija cea lumească”. Aceasta se arată, în fond, benefică pentru un poet și un om cu certitudini greu de clintit, nepuse de fapt niciodată sub semne de întrebare, dar confruntate la fiecare pas cu probele, nu ușoare, ale realității date, acceptate ca fiind firești în lumea noastră, a oamenilor.

— ION POP